

Datum
2024-11-18

Ronnie Hermansson
Ordförande
E-post: info@ramshyttansfvof.se

Klimat- och
näringslivsdepartementet

Kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kn.nm@regeringskansliet.se

Yttrande överpromemoria om ”*Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning*” KN2024/01642

Sammanfattning

Rämshyttans fiskevårdsområdesförening avstyrker i huvudsak de i promemorian föreslagna förändringarna av lagstiftningen kring den nationella planen. Detta då vi ser att den kommer att medföra ett antal negativa konsekvenser för landets beredskap och landsbygdsutvecklingen. Bland annat följande konsekvenser:

- **Försämrade krisberedskap.** Sverige är idag långt från självförsörjande på livsmedel. För att öka livsmedelssäkerheten i händelse av krig eller andra händelser som isolerar landet är det viktigt att miljöanpassa vattenkraften så att bestånden av matfisk får återhämta sig i våra inlandsvatten och kustområden.
- **Näringslivsutveckling på landsbygden.** För landsbygden är fisket en viktig näring då den ger både arbetstillfällen och rekreation för de som bor där. Miljöanpassningen av vattenkraften är av yttersta vikt för att dessa näringar ska kunna utvecklas. Inte minst är både yrkesfisket och fritidsfiskeföretagen beroende av genomförd miljöanpassning. Att genomföra föreslagna ändringar riskerar att lägga en död hand över utvecklingen av våra vatten och de arbetstillfällen som kan skapas lokalt. Även befintliga arbetstillfällen, främst inom yrkesfisket, riskeras av en utebliven miljöanpassning. Detta ska då ses mot bakgrund av att vattenkraften ger inga eller väldigt få arbetstillfällen lokalt.
- **Negativ påverkan på äganderätten.** Förändringar av normsättningar, ändringar av skyddsgrund i Natura 2000-områden och andra liknande ändringar som föreslås kommer att påverka äganderätten till fiske och i vissa fall fysiska vattenområden negativt.

Datum
2024-11-18

Allmänna synpunkter

Avsaknad av nytta för de areella näringarna och landsbygdsföretagen

Rent allmänt får nämnas att utredningen helt saknar aspekterna kring de areella näringarna på landsbygden som direkt eller indirekt påverkas av vattenregleringen. Här handlar det om yrkesfisket som påverkas genom att regleringen hindrar kommersiellt viktiga fiskar från att nå lek- och uppväxtområden. Det finns även problem för yrkesfisket i fråga om regleringen av själva vattnet och som exempel där kan nämnas Hjälmarén vars reglering hotar födan för gösen, vilken tillsammans med kräftorna är basen för fiskerinäringen i sjön.

Lika saknas en analys av påverkan på fritidsfiskets näringar som är viktiga för landsbygden på mer än ett sätt. Dels är t ex turismfiske av stor vikt för många glesbygdsorter men fritidsfisket är även viktigt som mervärde för att ge människor på landsbygden en meningsfull fritid. På många ställen är de för fritidsfisket ekonomiskt viktiga strömmande vatten överdämda och därmed omskapade till lugnvatten utan samma ekonomiska potential till utveckling för näringen. Detta då strömmande vatten med möjlighet till bra fiske är en bristvara i Sverige idag.

Till detta kommer då även de ekonomiska effekterna för fiskerättsägarna vars fiskevatten påverkas av regleringarna och med det deras möjligheter att upplåta vatten till både yrkesfisket och fritidsfisket.

Vidare så kan vattenregleringar ha en stor betydande påverkan på jordbruket då de inte allt för sällan överdämmer både jordbruksmark och dräneringsrör. Inte minst kan detta ske då regleringen sköts undermåligt eller hamnar efter vid snöavsmältning eller större nederbördsmängder.

Avsaknad av analys för livsmedelsberedskap

Om fisket påverkas negativt, särskilt yrkesfisket, som kan försörja många personer, men även fritidsfisket, som kan försörja enstaka familjer eller mindre samhällen, så försvåras livsmedelsberedskapen i händelse av en krissituation. Det är därför av yttersta angelägenhet att man analyserar de negativa påverkningarna på de areella näringarna enligt ovan och med det säkerställer att dessa får så goda förutsättningar som möjligt att leverera mat i händelse av en krissituation.

Det småskaliga yrkesfisket spelar en viktig men ofta underskattad roll för Sveriges livsmedelsberedskap, särskilt i händelse av kris eller krig. När globala leveranskedjor bryts, och importen av livsmedel stannar av, kan inhemska näringar som småskaligt yrkesfiske bli avgörande för att säkerställa tillgången till mat och näringsämnen för befolkningen. Ser man närmare på vad det småskaliga fisket kan bidra med vid en krissituation så är det mycket.

I en situation där importen av livsmedel störs, kommer det småskaliga yrkesfisket längs Sveriges kuster och insjöar att kunna tillhandahålla färsk, lokala fiskprodukter. Detta minskar beroendet av livsmedelsimport och stärker det svenska livsmedelssystemets robusthet. Småskaliga fiskare kan snabbt anpassa sig till förändringar och dra nytta av lokala fiskbestånd utan att vara beroende av omfattande infrastruktur eller långväga transporter.

Under en kris, då storskaliga fiskeflottor eller mer centraliserade livsmedelsindustrier kan vara ineffektiva eller sårbara, kan små fiskeföretag med lokal förankring fortsätta sitt arbete med

Datum
2024-11-18

mindre påverkan. De har också bättre möjligheter att snabbt förse lokalsamhällen med livsmedel genom kortare leveransvägar, vilket minskar sårbarheten för transportstörningar.

Fisk är en viktig källa till protein och livsnödvändiga fettsyror, vilket gör den till en avgörande del av en balanserad kost, särskilt under tider av knapphet. Småskaligt yrkesfiske kan säkerställa att befolkningen har tillgång till näringsrika livsmedel även när importen av andra livsmedel, som kött och mejeriprodukter, minskar eller upphör.

I kristider är det avgörande att ha en stadig källa till färska livsmedel, särskilt sådana som kan fångas och konsumeras snabbt utan att kräva komplicerade förädlingsprocesser. Fiskare längs Sveriges kust och i inlandet kan fånga olika arter som till exempel strömming, abborre, gädda och sik, vilket ger en varierad och näringsrik kost.

Småskaliga yrkesfiskare har en betydande fördel i sin förmåga att anpassa sig till lokala förhållanden och snabbt reagera på förändrade behov. I händelse av en kris kan de skifta sitt fiske till olika arter beroende på vad som är mest tillgängligt och hållbart i den rådande situationen. Detta ger en flexibilitet som är svår att uppnå för storskaliga fiskeflottor, som ofta är inriktade på specifika arter och marknader.

Dessutom kan småskaliga yrkesfiskare anpassa sina metoder för att minimera påverkan på miljön och säkra långsiktig hållbarhet. Detta är särskilt viktigt i en kris där överfiske eller snedvridna fiskemetoder kan leda till kollapsade fiskbestånd, vilket skulle förvärra matkrisen på längre sikt.

Genom att stödja lokala samhällen med arbetstillfällen och fiskrelaterade tjänster spelar det småskaliga yrkesfisket också en viktig roll i att upprätthålla lokal ekonomi och samhällsresiliens under kris. En lokal fiskerinäring som kan hålla igång verksamheten under svåra omständigheter ger trygghet och stärker sammanhållningen inom lokalsamhällen. Detta bidrar inte bara till att tillgodose näringsbehov utan även till att upprätthålla social stabilitet och försörjningsmöjligheter i utsatta tider.

Småskaligt yrkesfiske har en mer direkt och lokal förankring än den storskaliga fiskeindustrin eller annan storskalig livsmedelsförsörjning, som ofta förlitar sig på komplicerade logistikkedjor och storskalig infrastruktur för bearbetning och distribution. Vid en kris där dessa system kan slås ut eller bli ineffektiva, kommer det småskaliga yrkesfisket att kunna fortsätta fungera med färre avbrott. Fisken kan landas direkt vid kusten och snabbt nå lokala marknader eller distributionsnätverk.

I en krissituation där transporter av livsmedel från centrala lager kan vara svåra att upprätthålla, ger småskaligt fiske möjligheten att förse lokalsamhällen med färsk mat utan behovet av långväga transporter, vilket minskar risken för försörjningsavbrott.

Det småskaliga yrkesfisket har en avgörande roll i att stärka Sveriges livsmedelsberedskap i händelse av kris eller krig. Genom sin flexibilitet, lokala förankring och förmåga att tillhandahålla näringsrika och hållbara livsmedel bidrar det småskaliga fisket till att minska beroendet av internationella leveranskedjor och upprätthålla en stabil matförsörjning under svåra tider. För att maximera dess potential som en krisresurs krävs dock ökat stöd och investeringar i både fiskerinäringen och infrastrukturen som omger den.

Datum
2024-11-18

Behov av en förändrad och förenklad process

Allmänt kan sägas att NAP-processen är tillkrånglad utan att ge största möjliga miljönytta eller nytta för det lokala näringslivet. Felet ligger i att man prövar enbart vattenkraften och gör detta avrinningsområdesvis.

En bättre ordning vore om man omprövade alla dammar, oavsett om de är knutna till kraftproduktionen eller ej, under en tidsperiod. Detta för att man då skulle kunna prioritera de dammar som ger störst nytta för både miljö och landsbygdsutvecklingen att ompröva. Man kan då nedprioritera kraftproducerande dammar utan större nytta för vare sig miljö eller landsbygdsutveckling till senare skeden och skeden då förhoppningsvis nya lösningar kommit till stånd.

Att ompröva alla dammar i ordning efter miljönytta kan göras av länsstyrelserna som får ett beting om hur många dammar som ska omprövas årligen.

Specifika synpunkter

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Förslagen till ändring av författning utvecklas närmare i de avsnitt senare i utredningen som hänvisar till förslagen. I nedanstående tabell sammanfattas förslagen med ställningstagande.

Tabell 1: Ställningstaganden i korthet till föreslagna författningsändringar.

Paragraf	Ställningstagande	Motivering
5 kap 6 §	Avslås	Förslaget är onödigt då det utredaren önskar uppnå redan är möjligt med dagens lydelse på paragrafen.
21 kap 7 §		-
24 kap 10a §		-
24 kap 10b §		-

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter

Tabell 2: Ställningstaganden i korthet till föreslagna författningsändringar.

Paragraf	Ställningstagande	Motivering
42 a §	Avslås	Lagförslaget missgynnar de arella näringarna och krisberedskapen vad gäller livsmedelsförsörjningen.
42 b §	Avslås	Lagförslaget missgynnar de arella näringarna och krisberedskapen vad gäller livsmedelsförsörjningen.

Datum
2024-11-18

1.3 Förslag till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

Tabell 3: Ställningstaganden i korthet till föreslagna författningsändringar.

Paragraf	Ställningstagande	Motivering
4 kap 3 a §	Avslås	Förslaget skulle i praktiken innebära att alla vatten med regleringsdammar kommer att förklaras som KMV med stora negativa effekter för landsbygdsnäringar såsom yrkesfiske och fritidsfiske. Detta innebär även negativa konsekvenser för livsmedelsberedskapen i händelse av kris.
4 kap 3 b §	Avslås alt. Bör justeras	Denna paragraf måste ändras så att den ställs mot andra väsentliga intressen. Ett sådant exempel är livsmedelsberedskapen där t ex Hjälmarens reglering riskerar att kunna definieras in under de nämnda kriterierna i förslaget. Detta skulle då medföra att regleringen av Hjälmaren, som idag starkt hotar yrkesfisket i sjön, skulle få fortsätta som hittills. Det är därför av synnerlig vikt att man kombinerar detta förslag med en bestämmelse om att bedömningen om ett vatten ska förklaras för kraftigt modifierat (KMV) måste vägas mot andra samhällsviktiga intressen och särskilt riksintressen i berörda vattenområden.
4 kap 4 b §	Avslås alt. Bör justeras	Även denna paragraf måste, om den genomförs kombineras med ett skydd för andra samhällsviktiga intressen av det slag som anges under motiveringen till avslag på 4 kap 3 b §.
4 kap 6 §	Avslås	Förändringarna i andra stycket avslås då de innebär en dubbelreglering av 5 § förvaltningslagen (2017:900).
4 kap 12 a §	Avslås	Förslaget kommer att ha en negativ påverkan på fiskets näringar och kommer som sådant att innebära negativa konsekvenser för livsmedelsberedskapen i händelse av kris.
4 kap 13 a §	Avslås	Se 4 kap 12 a §.
4 kap 14 §	Avslås	Se 4 kap 12 a §.

Datum
2024-11-18

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

Tabell 4: Ställningstaganden i korthet till föreslagna författningsändringar.

Paragraf	Ställningstagande	Motivering
3 §	Avslås	Onödig dubbelreglering av 8 § förvaltningslagen (2017:900).

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordning (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet

Tabell 5: Ställningstaganden i korthet till föreslagna författningsändringar.

Paragraf	Ställningstagande	Motivering
2 §	Avslås	Onödig dubbelreglering av 8 § förvaltningslagen (2017:900).

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (2017:872) om vatendelegationer

Tabell 6: Ställningstaganden i korthet till föreslagna författningsändringar.

Paragraf	Ställningstagande	Motivering
4 §	Bifall	Här bör man ha en fast position för det allmänna fiskeintresset. Denna plats kan med fördel innehas av länsfiskekonsulenten vid den länsstyrelse som utgör vattenmyndighet.

2. Ärendet

Inga synpunkter. Avsnittet avhandlar enbart bakgrunden till utredningen.

3. Vattenkraftens betydelse och miljöpåverkan

3.1 Vattenkraftens roll i det svenska elsystemet

I avsnittet står bl a att "[s]tora delar av vattenkraftproduktionen bidrar med bland annat balansering av elsystemet" och "[f]lera av vattenkraftsanläggningarna i Sverige har stor betydelse för elberedskapen". Här vore det av intressant att få reda på hur stor andel av vattenkraften som har respektive inte har dessa förmågor. Detta eftersom den vattenkraft som inte har en väsentlig betydelse för elsystemet eller elberedskapen inte bör omfattas av de förslag som utredningen önskar genomföra.

Datum
2024-11-18

Här måste man från regeringens sida trycka på att de vattenkraftverk som saknar väsentlig betydelse för elsystemet, och som t o m i värsta fall är negativa för det, inte ska anses utgöra ett allmänintresse och således inte omfattas av de bestämmelser som utredningen föreslår.

Detta eftersom dessa kraftverk bättre gynnar allmänintresset av miljö, fiske och livsmedelsproduktion och krisberedskap genom att fullt ut miljöanpassas.

3.2 Vattenkraften leder till fysisk påverkan i vattenmiljön

Det tillägg som kan göras i detta avsnitt är där man exemplifierar vattenkraftens och dammarnas påverkan och anger fritidsfisket som exempel. Här bör även det småskaliga yrkesfisket som landsbygdsnäring anges. Man kan även ange att fisken är en viktig resurs för naturhushållning och att vattenkraften och dammarna därigenom försvårar krisberedskapen.

4. Omprövning för moderna miljövillkor

Inga synpunkter.

5. En väsentligt ändrad fysisk karaktär

Förslaget under denna punkt, att *”[e]n vattenförekomst som påverkas av en vattenverksamhet för produktion av vattenkraft ska anses ha en väsentligt ändrad fysisk karaktär när minst två hydromorfologiska kvalitetsfaktorer kan antas ha sämre än god status eller när den sammantagna påverkan på vattenförekomsten innebär en väsentlig fysisk ändring”*, innebär att samtliga vattenförekomster där det dämtes faller under denna klassificering. Detta då de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna delas in i a) konnektivitet, b) hydrologisk regim och c) morfologiskt tillstånd.

- a) Med konnektivitet avses möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning samt från vattendraget till omgivande landområden. Har ett vatten dämtes så är konnektiviteten i princip alltid negativt påverkad eftersom en damm även om den har en fiskväg kan utgöra vandringshinder för fisk enär det uppströms dammen tillskapade lugnvattnet utgör en biotop som i sig hindrar den strömlevande fisken från att vandra förbi. Vidare stoppas ofta sediment upp i dammar, vilket t ex stoppar upp transporten av, för laxartad fisk, viktigt lekgrus.
- b) Med hydrologisk regim avses det hydrologiska tillstånd en ytvattenförekomst uppvisar avseende vattenflödesvolym, vattenflödesdynamik och tillgänglig flödeseffekt relativt referensförhållandet. Ser man till detta så har alla kraftverk med regleringsdamm sådan påverkan eftersom de hindrar vatten att rinna förbi och i värsta fall skapar de torrfåror genom att leda om allt vatten i en kraftverkstub.
- c) Morfologiskt tillstånd beskrivs som de fysiska strukturer och funktioner en ytvattenförekomst uppvisar avseende variation i vattendragets djup och bredd, dess morfologiska strukturer och substrat samt strandzonens och svämplanets strukturer

Datum
2024-11-18

relativt referensförhållandet. En dämning av vattnet syftar direkt till att ändra dessa faktorer.

Vi kan således direkt se att det är ytterst få NAP-anläggningar som inte påverkar två eller fler av ovanstående kvalitetsfaktorer på ett så pass negativt sätt att de inte uppfyller god status.

Om vi tar den kommun, där Rämshyttans fvof har sitt säte, som exempel så finns i kommunen 34 stycken NAP-anläggningar. Av dessa är det enbart en som har två hydromorfologiska kvalitetsfaktorer som uppfyller god status. Övriga 33 anläggningar har minst två kvalitetsfaktorer med lägre status än god. Dock utgår även denna enda anläggning från att ha god status om även bedömningen av vattendragen nedströms dammen tas med eftersom det helt saknar kvalitetsfaktor med god status (se bilaga).

Förslaget riskerar således att bli så pass ingripande i hela NAP-processen att det lägger en död hand över densamma. Förslaget bör således inte genomföras utan man måste se detta bredare eftersom vattenkraften och dammar påverkar mer än miljön och därför måste denna analys göras bredare. Detta så att de areella näringarna m m inbegrips i analysen enligt förslag som presenterats innan och som presenteras nedan. Risken är att förslaget, såsom det ligger, kommer att hindra de möjligheter till utveckling av landsbygdsnärings som möjliggörs med NAP:en, men även så försvårar förslaget en fungerande livsmedelsberedskap.

Man måste även kontrollera förslagets legalitet då det tillsynes strider mot syftet med vattendirektivet.

6. Betydande negativ påverkan på kraftproduktionen

Det går inte att dra alla vattenkraftverk över en kam eftersom de i sig kan ha olika påverkan på kraftproduktionen. Det är därför av stor vikt att man även analyserar kraftverkens betydelse för kraftsystemet. Små vattenkraftverk med begränsad reglerförmåga kan ha flera negativa effekter på elkraftsystemet, särskilt när det gäller stabilitet och flexibilitet. Några av de viktigaste effekterna inkluderar:

1. **Minskad reglerbarhet och flexibilitet:** Små vattenkraftverk har ofta en begränsad kapacitet att reglera sin produktion. Detta innebär att de inte kan snabbt justera sin elproduktion för att möta variationer i efterfrågan, vilket gör det svårare att hantera obalanser i elsystemet.
2. **Ökad belastning på större reglerbara kraftkällor:** Eftersom små vattenkraftverk har begränsad förmåga att reglera sin produktion, måste större vattenkraftverk eller andra flexibla kraftkällor (som t.ex. gas- eller batterilagring) ta ett större ansvar för att balansera systemet. Detta kan leda till en högre slitage och kostnader för dessa kraftkällor.
3. **Lokal nätin stabilitet:** Små vattenkraftverk är ofta anslutna till mindre, mer decentraliserade delar av elnätet, och om deras produktion inte kan regleras kan det orsaka spännings- och frekvensvariationer på lokal nivå. Detta kan leda till problem med elnätets stabilitet och kvalitet i dessa områden.
4. **Begränsad kapacitet för att hantera intermittent förnybar energi:** Med ökad andel förnybar energi, såsom sol- och vindkraft, krävs en flexibel kraftkälla som kan

Datum
2024-11-18

kompensera för deras intermittenta produktion. Små vattenkraftverk med låg reglerförmåga kan inte effektivt bidra till detta och kan i värsta fall förvärra behovet av andra reglerbara källor.

5. Risk för överproduktion vid låga efterfrågan: Om små vattenkraftverk inte kan stängas av eller minska produktionen när efterfrågan på el är låg, kan det leda till överproduktion. Detta kan tvinga systemoperatörer att stänga av andra kraftverk eller exportera el till ett lägre pris.
6. Sämre frekvensreglering: Elsystemets frekvens behöver hållas inom snäva gränser, och detta kräver reglerbara kraftkällor. Små vattenkraftverk med begränsad reglerförmåga kan inte bidra lika effektivt till denna frekvenshållning, vilket ökar risken för frekvensavvikelser i systemet.

Sammantaget kan små vattenkraftverk med låg reglerförmåga minska flexibiliteten i elkraftsystemet och skapa ett större behov av andra kraftkällor för att säkerställa systemets stabilitet. Därför måste kraftverken delas upp i två grupper, de som har en betydande reglerförmåga och de som saknar en sådan betydande reglerförmåga. Detta för att inte kraftverk utan denna betydande förmåga för kraftnätet ska få samma förmåner som de kraftverk som har en betydande funktion för ett fungerande kraftnät.

Detta då miljöanpassning så långt som möjligt är av betydelse för många näringar på landsbygden (yrkesfiske, fritidsfiske, kanoting, turism i stort) och många av de små kraftverken har en allt övervägande negativ påverkan på miljön utan att medföra motsvarande nyttor för elsystemet.

7. Fastställande av god ekologisk status

Detta förslag utgör en dubbelreglering av förvaltningslagens (2017:900) legalitets- och proportionalitetsprincip i 5 § och är därför obsolet redan innan den införs.

8. Utformning av kvalitetskrav för Natura 2000-områden

Även detta utgör en dubbelreglering i förhållande till förvaltningslagen (2017:900) 5 §.

9.1 Undantag från kraven enligt art- och habitatdirektivet i samband med omprövning för moderna miljövillkor

Utredaren önskar införa en bestämmelse som gör det möjligt för miljödomstolen att meddela bestämmelser och villkor som inte når upp till kraven i art- och habitatdirektivet. Dock måste förutsättningarna för undantag vara uppfyllda. Dessa förutsättningar till undantag regleras i direktivets artikel 6, punkten 4:

Om en plan eller ett projekt, på grund av att alternativa lösningar saknas, trots en negativ bedömning av konsekvenserna för området måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär, skall medlemsstaten vidta alla nödvändiga kompensationsåtgärder för att säkerställa att

Datum
2024-11-18

Natura 2000 totalt sett förblir sammanhängande. Medlemsstaten skall underrätta kommissionen om de kompensationsåtgärder som vidtagits.

Om det berörda området innehåller en prioriterad livsmiljötyp eller en prioriterad art, är de enda faktorer som får beaktas sådana som berör människors hälsa eller den allmänna säkerheten, betydelsefulla konsekvenser för miljön eller, efter ett yttrande från kommissionen, andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse.

Här gäller det att man utreder frågorna noggrant. Vad som är en alternativ lösning måste preciseras, särskilt i förhållande till vad den alternativa lösningen ska ges. En alternativ lösning kan vara att ersätta ett vattenkraftverk med t ex ett vindkraftverk etc och frågan är vidare hur stora begränsningar i verksamheten som kan tålas i de enskilda anläggningarna för att göra miljönytta?

Vidare måste här preciseras vad som utgör ett allmänintresse i fråga om omprövning av vattenkraften. Här måste man kunna ställa olika intressen mot varandra. T ex är det ett allmänintresse, men även ett enskilt intresse, att det finns fisk (för folkhushållning etc, inte minst i händelse av kris) och möjligheter till fiske och hur ställer sig dessa intresse mot kraftintresset som också är både ett enskilt och allmänt intresse.

Därför måste det göras en utredning av vattenkraften som visar på vilka anläggningar som faktiskt ger en reell nytta för energisystemet och som inte medför de negativa konsekvenser som återges ovan under avsnitt 6. Sådana kraftverk och anläggningar bör inte kunna bli aktuella för sådana undantag som föreslås av utredaren över huvud taget. Övriga anläggningars nytta måste sedan ställas mot nyttan för miljön och även den ekonomiska utveckling för landsbygdsföretag, t ex yrkesfiske och turismfiske, men även för krisberedskapen, som åtgärderna skulle medföra. Att vikta elkraften mot dessa är en grannliga uppgift och oftast kommer frågan inte att stå mellan antingen eller, utan om vilka inskränkningar som det ena eller andra intresset måste tåla.

Det är därför av vikt att regeringen, om man vill driva igenom detta förslag, förtydligar att allmänintresset av att driva igenom undantag från kraven i art- och habitatdirektivet måste ställas mot allmänintresset av miljö, fiske och krisberedskap och att detta måste utredas.

Med, i andra stycket angivna, prioriterade livsmiljöer och prioriterade arter avses de arter som anges med P i bilaga 1 respektive 4 till artskyddsförordningen (2007:845). De svenska arter som anges där är fjällräv, varg, järv och stör och dessa kan enbart bli aktuella i frågan i väldigt speciella fall. Några livsmiljöer som kan bli aktuella i Sverige kan inte ses.

9.2 Förfaranderegler

Inga synpunkter.

9.3 Bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från kravet att inte försämra och äventyra

Utredaren föreslår att man ska utöka befogenheterna i miljöbalken 5 kap 6 § så att samma regler som idag gäller för regeringen att föreskriva om undantag från samma lag 5 kap 4 § första stycket

Datum
2024-11-18

även tillämpas vid omprövning av tillstånd. Förslaget till lydelse av paragrafen (MB 6:5) i utredningens avsnitt 1.1 är dock mer omfattande än vad som ges sken av unde avsnitt 9.3 enär man vill utsträcka regeringens föreskriftsrätt till att inte enbart gälla första stycket i 4 §. Detta då man vill ändra så att 6 § inte bara avser förbuden i första stycket i 4 § utan att det gäller hela paragrafen. Detta innebär således att man inte enbart kan föreskriva om undantag från att en verksam inte får påbörjas om den ger upphov till sådana ökade föroreningar eller störningar som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt. Man kommer, om förslaget antas, även att kunna ge undantag från bestämmelser och villkor i tillståndet angående att verksamheten inte ska försämrade vattenmiljön på ett otillåtet sätt.

Redan idag bör undantaget i 6:5 kunna nyttjas på ett sådant sätt som utredaren föreslår varför de föreslagna ändringarna är onödiga och förslaget bör förkastas.

9.4 Undantag från miljö kvalitetsnormer som avser vattenmiljön i Natura 2000-områden

Konsekvenserna av förslaget är svåra att överblicka och därför bör man analysera det här närmare. Natura 2000-områden är satta för att skydda naturtyper av vikt inom EU och om man specifikt ser till de Natura 2000-områden som finns i vatten så är många av dessa av stor vikt för att gynna fiskevården.

Många av de Natura 2000-områden som finns idag kan vara avsatta för andra arter än de som både fritidsfisket och yrkesfisket riktar sig efter, men områdena gynnar väldigt ofta även arter som är av betydelse för dessa näringar. Det beror inte sällan på att t ex strömmiljöer är av vikt för rekrytering och uppväxt av många arter, och då inte enbart laxartade fiskar. Detta är av stor vikt att ha med som beslutsunderlag i denna fråga.

Utifrån fiskets olika näringar så vore det olyckligt om man började ändra både i Natura 2000-områdenas skyddsgrunder, men även i normsättningen. Detta då dessa landsbygdsnäringar i dessa fall går hand i hand med naturvården.

Man bör även ha i beaktande att sätta normer och förändringar i Natura 2000-områdenas grundpremissor också då kommer att påverka fisket. Eftersom fisket i våra inlandsvatten är en del av äganderätten så är risken stor att en ändrad normsättning m m i syfte att underlätta exploatering av våra vatten i vattenkraftssyfte då kommer att påverka äganderätten till vatten och fiske negativt.

Om man således framhårdar i att gå vidare med detta förslag så bör man, innan ett sådant tas, utreda kompensationsfrågor gentemot framförallt fiskerättsägarna, men även de som äger fysiska vattenområden som kan komma att påverkas av förändrad normsättning m m.

10. En förbättrad samverkan inför omprövning

Ett stort problem i arbetet med NAP och som utgör grunden för eventuella samarbetssvårigheter är att mindre kraftverksägare saknar resurser att sätta sig in i processen på ett sätt som gör att de får en förståelse för dess alla delar och vad som förväntas av dem samt på vilka grunder olika bedömningar görs.

Datum
2024-11-18

Större kraftbolag och länsstyrelser kan ofta samverka på ett bra sätt runt NAP-arbetet. Ett sådant exempel är kraftbolaget Mälarenergi som vid kontakt med flera länsstyrelser framhållits som en bra motpart då de är insatta och kunniga om sin verksamhet.

Det blir däremot värre där en ägare kanske äger ett eller ett fåtal NAP-anläggningar och tack vare sitt kunskapsunderskott har svårt att hävda sig i och förstå processen. Det är inte ovanligt att sådana ägare också tar NAP-processen personlig, som ett angrepp av myndigheterna på dem och de inser inte att de är en del av en större process där de bara är en av många kraftverksägare som genomgår samma sak.

För att lätta upp dessa knutar så måste ägarnas kunskapsunderskott lättas och det som man här skulle kunna göra istället och som skulle kunna förenkla processen är om man från regeringens sidan istället gav Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att ta fram ett tydligt informationsmaterial, gärna i form av kortare filmer, om hur processen ska gå till och vad som förväntas av de olika aktörerna i processen. Detta material kan sedan spridas av länsstyrelserna m fl myndigheter.

Detta borde kunna skapa det samarbetsklimat som efterfrågas i remissen på ett mer effektivt sätt än det som nu föreslås i utredningen.

11. Myndigheternas bidrag till underlag för klassificering och beslut om miljökvalitetsnormer

Att myndigheter inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter är redan reglerat i förvaltningslagen (2017:900) 8 §, varför det torde räcka att meddela berörda myndigheter detta genom regleringsbreven.

12. Möjlighet att utse ytterligare ledamöter vid vattendelegationerna

För att säkerställa att fiskeintresset representeras i vattendelegationerna bör en representant för det allmänna fiskeintresset sitta med i dessa. Lämpligt är om någon av de berörda länsfiskekonsulenterna uppbär en sådan plats.

13. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Inga synpunkter.

14. Konsekvenser

14.3 Vilka berörs av förslagen

Här har man glömt av den stora grupp av företagare och ägare som finns på landsbygden. Framförallt kommer yrkesfiskets och fritidsfiskets näringar att tillsammans med ägarna av vatten och fiske att påverkas negativt. Någon analys av dessa grupper finns inte alls med i förslaget. Detta utvecklas närmare under punkten 14.6.

Datum
2024-11-18

14.4 Konsekvenser för staten

Inga synpunkter.

14.5 Konsekvenser för kommuner och regioner

Inga synpunkter.

14.6 Konsekvenser för enskilda företag

Samarbetssvårigheter. I konsekvensbeskrivningen anges att förslagen ska syfte att få verksamhetsutövarna att i större utsträckning delge vattenmyndigheterna underlag för deras arbete. Redan idag fungerar samarbetet bra mellan myndigheter (ffa Länsstyrelse och vattenmyndighet) och verksamhetsutövare bra där det finns kunskap om myndigheternas roll i frågan från verksamhetsutövarens sida. Tyvärr finns det i andra fall verksamhetsutövare med myndighetsmisstro som inte alls vill samarbeta, något som verksamhetsutövaren förlorar på då dess ståndpunkter inte kommer fram i tillräcklig utsträckning. Här måste det dock, utan regelförändringar, lika i verksamhetsutövarnas egenintresse att delta i processen. Det är ytterst tveksamt om regelförändringarna kommer att bidra till någon som helst förändring enär problemen uppenbarligen inte ligger i befintligt regelverk utan i verksamhetsutövarnas psykologi. Istället bör förslaget om utökad informationsplikt från myndigheterna genomföras med hjälp av regleringsbrevsinstitutet.

Intressekonflikter mellan olika privata intressen. I utredningen tas intressekonflikter upp mellan olika aktörer. Här missar man helt och hållet att det finns fler privata intressenter än kraftverksägarna. Således står inte intressekonflikten enbart mellan allmänna och privata intressen utan även mellan olika privata intressen. De privata intressen som främst berörs av dessa frågor är, förutom vattenkraftens ägare:

- Fiskerättsägare med fritidsfiske (till fritidsfisket hör fiskerättsägarnas försäljning av fiskekort, fiskeguidning, uthyrning av båtar och redskap etc;)
- Yrkesfiskare, och;
- Bönder.

I avsnittet i utredningen tar man upp Gullspångsälven och Nedre Dalälven som exempel på att det finns en konflikt mellan kraftintresset och naturvården. Här missas konflikterna mellan kraftintresset och fiskets intressen. Både Gullspångsälven och Nedre Dalälven är viktiga lek- och uppväxtområden för både öring och lax. Dessa fiskar är sedan viktiga för både yrkesfisket och fritidsfisket i området. I nedre Dalälven finns t ex Älvkarleby med sitt välkända fritidsfiske efter lax som varje år omsätter stora pengar och skapar lokala arbetstillfällen. Samma sak gäller för Gullspångsälven med sin hotade, men berömda, insjöslax (gullspångslax).

Datum
2024-11-18

Tar man Dalälven som exempel så finns det även andra områden längre upp som är viktiga för fiske. I det så kallade Båtforsområdet finns det en svag spillra av harr kvar. Denna spillra är viktig för fritidsfiskets näringar, men den är hotad av vattenregleringarna.

Utanför båda dessa älvar, i Östersjön och i Vänern, finns sedan ett omfattande yrkesfiske och för vilket både lax och öring är viktiga inkomstarter. Dock har mängderna lax och öring minskat, vilket inte minst uppmärksammats i media, över tid och kraftverken är en stor orsak till detta.

Därtill ska läggas att regleringen av nedre Dalälven även är en av källorna till de riksbekanta myggproblemen i området. Detta

Vidare påverkas bönder och markägare av regleringarna när marker och dräneringar våt- eller torrläggs.

Ovanstående konfliktlinjer och konsekvenser har helt förbisetts i den utskickade utredningen och man bör komplettera den med dessa analyser.

14.7 Konsekvenser för miljön

Det föreliggande förslaget skulle innebära att enbart ett fåtal NAP-anläggningar kommer att prövas för att nå en god ekologisk status. Istället kommer förslaget att innebära att nästan alla NAP-anläggningar kommer att förklaras som kraftigt modifierade vatten (i de kommuner som Rämshyttans fvof ligger i kommer ingen NAP-anläggning att klara kraven för att de ska behöva nå God Ekologisk Status). Således kommer den stora skillnaden att bli att de svenska vattnen inte kommer att kunna förväntas nå en god ekologisk status i enlighet med vattendirektivet utan vi får nöja oss med en god ekologisk potential.

Lägger man därtill de möjligheter som föreslås i utredningen om möjligheter att göra avsteg från krav om miljönytta i flertalet fall så är risken överhängande att de miljömässiga effekter som man hoppats kunna åstadkomma med hjälp av vattendirektivet kommer att utebli.

Detta får sedan i sin tur negativa konsekvenser för landsbygdsföretagande, t ex yrkesfisket, och med det även negativa konsekvenser på krisberedskapen kring livsmedelsförsörjningen.

14.8 EU-rättsliga konsekvenser

Det är tveksamt om utredningens förslag är förenligt med EU-rätten.

14.9 Konsekvenser av att inga ändringar görs

Det anges i utredningen att om omprövningarna återupptas på samma grunder som hittills så riskerar detta att leda till *"en oacceptabel påverkan på vattenkraftens förmågor, såsom elproduktion och reglerförmåga, liksom inverka negativt på egendom och kulturmiljövärden"*.

Först ska sägas att det vid miljöanpassning av vattenkraften inte alls handlar om att radera ut några kulturmiljövärden, utan det handlar om att i samklang med kulturmiljövärdenas

Datum
2024-11-18

bevarande utveckla dessa med ytterligare spår efter mänskliga aktiviteter. Dessutom kan man i samband med miljöanpassningen, vilket är något som sker ofta, även tillgängliggöra kulturmiljövärdena så att de syns och blir tillgängliga för besökare och lokalbefolkning på ett sätt som idag ofta inte görs eller är eftersatt på grund av en skral kulturmiljöbudget hos våra myndigheter. Så på så sätt bidrar pengar för miljöanpassning till att lyfta den svenska kulturmiljövärdena.

Det som dessutom helt missas i utredningen är att om inga ändringar görs så kommer positiva konsekvenser också att uppkomma på inte minst egendom. I detta yttrande har det vid flera tillfällen påpekats att miljöanpassningar ger nytta för enskilda intressen eftersom anläggningarna idag har stor negativ inverkan på dessa intressen. Inte minst skulle det leda till positiva effekter för fiskerättsägarna och yrkesfisket om inga ändringar av lagstiftningen görs. Därtill kan det även bli positiva effekter för lantbruket som idag påverkas negativt på många håll genom att regleringsamplituder etc dränker marker och dräneringsrör vid olika tillfällen.

Därtill har även påpekats att det idag överskuggande allmänintresset av en god krisberedskap och självhushållning i landet påverkas positivt om vattenkraften miljöanpassas i så hög utsträckning som möjligt. Detta då vattenkraft idag påverkar flertalet vatten på olika sätt så att fisket påverkas negativt.

För att utveckla detta så kan några exempel tas upp.

I händelse av krig eller andra kriser där Sverige blir isolerade från omvärlden så kan vi få svårt att försörja befolkningen med mat. Fisk kan då bli en viktig proteinkälla. Problemet blir dock att de stora fartyg som fiskar till havs kan hindras från sitt fiske på grund av blockader, minor eller militär aktivitet. Inte heller kommer vattenbruket att kunna försörja befolkningen enär den är beroende av importerat fiskfoder. Kvar att försörja den svenska befolkningen blir då det svenska kustnära fisket och insjöfisket. Men detta fiske hotas av regleringarna, vilket kortfattat kan sammanfattas i:

- I Hjälmaren idag innebär regleringen att den lilla fisken nors håller på att slås ut. Denna fisk är stapelfödan för den kommersiellt viktiga gösen. Om regleringen av Hjälmaren skulle få fortsätta att ske som den idag gör så kommer norsen att slås ut och med den gösen. Detta skulle då bli ett hårt slag för yrkesfisket och många av yrkesfiskarna skulle då inte längre kunna bedriva sin verksamhet.
- Yrkesfisket efter lax är idag hotat både efter kusten och i Väneren. Detta eftersom rekryteringen av lax i dessa områden är så låg på grund av hur älvarna regleras. Inte heller fungerar kompensationsutsättningar på ett bra sätt och återfångsterna av utsatt lax är historiskt låga. Dessa kompensationsutsättningar skulle annars kunna försörja detta fiske under några år, men blir det längre tid så kommer även dessa att drabbas av att fiskfodret till sättfisken produceras utomlands.
- Många andra, för yrkesfisket viktiga arter, hotas eller har slagits ut av regleringen av våra vattendrag och det är inte bara laxartad fisk som lekvandrar utan även kommersiella arter såsom gös, lake och gädda påverkas negativt.

Till detta ska även möjligheterna för fritidsfisket att ställa om till husbehovsfiske i händelse av kris läggas. De svenska vattnen kan försörja en stor del av befolkningen, men ska det bli uthålligt och ökande måste de svenska vattnen få möjlighet att miljöanpassas.

Datum
2024-11-18

Så mot bakgrund av ovanstående måste sägas att utredningen har missat dessa viktiga parametrar.

Avslutande kommentarer

Förutom ovanstående bör följande nämnas. Vid många vattenkraftsanläggningar sätts idag fisk ut, främst öring och lax, som kompensation för den skada som utbyggnaden av våra älvar medfört för fisket. Syftet med dessa utsättningar har varit att lämna fiskets näringar skadeslösa.

Trots detta har det under senare år skett en förändring av kompensationsutsättningarna. Ett viktigt sådant exempel är att man gått över från att, som man tidigare gjorde, sätta ut tvåårig smolt till att idag sätta ut ettårig dito. Detta har gjorts av kostnadsskäl, men ska man jämföra ettårig och tvåårig smolt så ser man snart att kvaliteten på den ettåriga smolten är undermålig och underlägsen de tvååriga. Exempelvis är ettårig smolt mindre utvecklad, vilket gör den mer sårbar, än den tvååriga smolten som är större och mer robust vid utsättning, vilket gör att den har högre överlevnadschanser vid havsmigreringen. Den har redan genomgått större fysiologiska förändringar för att anpassa sig till det salta vattnet. Tvåårig smolt har också högre chanser att överleva och växa snabbt i havet, vilket ökar chansen att den återvänder till sin födelseälv som vuxen lax.

Om man från statens sida fortsatt tillåter utsättningar av undermålig smolt samtidigt som man vill minska på kraven för miljöanpassning så kommer detta att påverka fiskets näringar negativt. Om man sätter ut undermålig smolt utan att möjliggöra för den vilda fisken att fortplanta sig och återerövra sina ursprungliga och naturliga domäner så kommer stammarna av kompensationsberoende arter och stammar att påverkas negativt, i värsta fall haverera. Detta innebär då i sin tur ett stort ekonomiskt avbräck för fiskerättsägarna som idag kan sälja fiske efter dessa attraktiva arter i sina vatten, det innebär även ett ekonomiskt avbräck för yrkesfiskarna som då får färre fiskar att fånga o s v.

Ska förslaget som det ligger genomföras måste samtidigt åtgärder göras för att stärka bestånden av lax och öring och andra påverkade arter (t ex sik och harr) i både hav och insjöar.

Ronnie Hermansson
Ordförande

